



HET OUDERLIJK GEZAG BINNEN DE GEZONDHEIDSZORG

Het Belgische Burgerlijk Wetboek (B.W.) voert een **beschermingsstatuut** in voor minderjarigen. Enerzijds stelt het B.W. dat minderjarigen **handelingsonbekwaam** zijn, waardoor ze geen beslissingen kunnen nemen en geen handelingen kunnen stellen die juridische gevolgen met zich meebrengen, zoals bv. zich inschrijven op school, zich aansluiten bij een sportclub of jeugdbeweging, contracten ondertekenen, ... Anderzijds stelt het Burgerlijk Wetboek ook dat (juridische) ouders in principe samen het **ouderlijk gezag** uitoefenen over hun minderjarige kinderen.

I. (ON)BEKWAAMHEID VAN MINDERJARIGEN

1. MINDERJARIGEN ZIJN VOLGENS HET BURGERLIJK WETBOEK HANDELINGSONBEKWAAM.

De grondslag van de principiële handelingsonbekwaamheid van minderjarigen is te vinden in een combinatie van **de veronderstelde wilsonbekwaamheid van minderjarigen en de nood aan bescherming die hieruit voortvloeit**: minderjarigen moeten, gelet op hun jeugdigheid en hiermee gepaard gaande gebrek aan inzicht, kennis en ervaring, in hun belang beschermd worden.

Sinds enkele decennia, en zeker de laatste 10 à 20 jaar, wordt echter steeds meer getwijfeld aan het standpunt dat minderjarigen incompetent wezens zouden zijn die geen rationele beslissingen kunnen nemen en die daarom moeten beschermd worden door hen de mogelijkheid te ontnemen om juridische handelingen te stellen of beslissingen te nemen. We zien dan ook de voorbije jaren **steeds meer uitzonderingen** opduiken die het mogelijk maken dat minderjarigen bepaalde juridische beslissingen zelfstandig kunnen nemen. Dit brengt onvermijdelijk met zich mee dat het ouderlijk gezag van ouders in deze gevallen (een stuk) beperkt wordt...

2. ERKENNING WILSBEKWAAMHEID MINDERJARIGEN

Momenteel bestaan er **2 regelgevingen die een belangrijke uitzondering voorzien op de algemene onbekwaamheid van minderjarigen**: het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp (DRM)¹ en de Wet Patiëntenrechten (W.P.)².

¹ Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, B.S. 4 oktober 2004.

2.1. Het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet Jeugddelinquentierecht (DRM)

Voor minderjarigen die jeugdhulp krijgen binnen de Integrale Jeugdhulp (bv. CLB, CGG, VK, JAC, BJB, ...) en voor minderjarigen die een reactie krijgen vanuit het Jeugddelinquentierecht is het DRM van toepassing. Het DRM stelt dat de instemming van wilsbekwame minderjarigen nodig is om buitengerechtelijke jeugdhulp te kunnen bieden. Het decreet integrale jeugdhulp vult verder aan dat om buitengerechtelijke jeugdhulp te bieden de instemming nodig is van iedereen tot wie de jeugdhulp zich richt.

Het komt er in de praktijk op neer dat wilsbekwame minderjarigen **zelfstandig** kunnen instemmen met buitengerechtelijke jeugdhulp van JAC, CLB en meestal ook van het CGG. Instemming van ouders is dan niet nodig.

Wilsbekwame minderjarigen moeten natuurlijk ook instemmen met alle buitengerechtelijke jeugdhulp die geboden wordt na tussenkomst van de intersectorale toegangspoort (ITP) en met residentiële, of andere **ingrijpende** jeugdhulp. Maar bij deze laatste vormen van jeugdhulp is daarnaast **ook** de instemming van hun ouders nodig.

2.2. De Wet Patiëntenrechten (W.P.) in de gezondheidszorg

Binnen de gezondheidszorg stelt art. 12 **Wet Patiëntenrechten** dat wanneer de minderjarige patiënt tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht door de betrokken gezondheidszorgberoepsbeoefenaar (arts, verpleegkundige, tandarts, kinesist, apotheek, klinisch psycholoog, ...), deze zelfstandig zijn patiëntenrechten kan uitoefenen.

Anders dan in het DRM waar minderjarigen vanaf 12 jaar worden vermoed om **wilsbekwaam** te zijn, voorziet de Wet Patiëntenrechten hiervoor niet in een leeftijdscriterium. Om een persoon juridisch als 'wilsbekwaam' te beschouwen, wordt in de geldende rechtspraktijk aangenomen dat volgende twee vragen positief moeten beantwoord worden:

- (1) Weet deze persoon voldoende wat in zijn belang is? én
- (2) Kan deze persoon de gevolgen van zijn beslissingen/acties voldoende inschatten?

Wilsbekwame, minderjarige patiënten kunnen bv. **zelfstandig beslissen** over het ondergaan van bepaalde onderzoeken, het volgen van een bepaalde behandeling of het nemen van bepaalde medicatie. De instemming van ouders is dan niet nodig.

Voor het aanvragen van **euthanasie** en **esthetische behandelingen of ingrepen** door bekwame minderjarigen, is voorzien dat de bekwaamheid van de minderjarige eerst moet bevestigd worden door een **psycholoog of psychiater**, en dat de **ouders** mee moeten instemmen met deze medische tussenkomsten.

II. OUDERLIJK GEZAG

1. INHOUD VAN HET OUDERLIJK GEZAG

Een juridische ouder oefent volgens de Belgische wet het ouderlijk gezag uit over zijn of haar kind tot deze meerderjarig (=18) is. Dit betekent dat een juridische ouder **rechten** en **plichten** heeft en **aansprakelijk** is voor zijn of haar kind.

² Wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, B.S. 26 september 2002.

Een ouder heeft o.a. **recht**:

- op eerbied en respect van zijn of haar kind
- om beslissingen te nemen over fundamentele opvoedingskwesties van zijn of haar kind (tenzij de minderjarige wilsbekwaam is en hierdoor zelfstandig beslissingen mag nemen over zijn hulpverlening binnen de integrale jeugdhulp of over zijn gezondheidszorg)
- op informatie over zijn of haar kind (tenzij het gaat om vertrouwelijke informatie van wilsbekwame minderjarigen die zelfstandig beslissingen mogen nemen over hun hulpverlening binnen de integrale jeugdhulp of binnen de gezondheidszorg)
- op toezicht op de opvoeding van zijn of haar kind
- op contact met zijn of haar kind

Een juridische ouder heeft **de plicht** om te zorgen voor het levensonderhoud, de opvoeding en opleiding van zijn of haar kind.

Niemand anders dan de juridische ouders (of de voogd) van een kind kunnen het ouderlijk gezag over een minderjarig kind uitoefenen. Stiefouders, grootouders, ... kunnen, op vraag van de ouder bij wie het kind op dat moment verblijft, wel de dagelijkse zorg over een kind opnemen, maar kunnen bij gebrek aan ouderlijk gezag bijvoorbeeld geen belangrijke opvoedingsbeslissingen nemen over het kind. Zij hebben in principe ook geen recht op informatie over het kind van de hulpverlener.

2. VERDELING VAN HET OUDERLIJK GEZAG

2.1. Gezagsco-ouderschap of de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag

Zolang kinderen minderjarig zijn, oefenen de juridische ouders in principe **samen** het **ouderlijk gezag** over hen uit. Hierbij maakt het niet uit of ouders samenleven of niet, getrouwd zijn of niet, of gescheiden. Dit heet co-ouderschap of ook wel gezagsco-ouderschap.

(Het is niet omdat er gezagsco-ouderschap is dat het kind evenveel tijd bij beide ouders verblijft. Gezagsco-ouderschap is dus niet hetzelfde als verblijfsco-ouderschap.)

Binnen **de gezondheidszorg** zullen beide juridische ouders, als wettelijke vertegenwoordigers van hun minderjarige kind, dus moeten instemmen met de **gezondheidszorg** wanneer hun minderjarige kind **onbekwaam** is.

Bovendien zullen ouders ook, schriftelijk, moeten instemmen met de eventuele vraag om **esthetische geneeskunde** of om **euthanasie** van hun **bekwame**, minderjarige kind.

Strikt genomen zou **co-ouderschap** betekenen dat ouders steeds **samen moeten optreden** wanneer er beslissingen genomen worden over hun minderjarige kinderen. De wetgever voorzag voor derden te goeder trouw (zoals bijvoorbeeld hulpverleners) in een **vermoeden** dat zij er mogen van uitgaan dat **elke beslissing genomen, of elke handeling gesteld door één ouder gebeurde mét medeweten en toestemming van de andere ouder**. Ook wanneer ouders gescheiden zijn of niet samenleven. Enkel wanneer derden weten dat er op een bepaald gebied onenigheid is tussen ouders, vervalt dit vermoeden en hebben zij toch de expliciete toestemming van elke ouder nodig. Of indien dit niet mogelijk is, een bewijs van een uitspraak van de familierechter dat zegt dat ze mogen handelen zonder de toestemming van de andere ouder.

2.2. Exclusief ouderlijk gezag

Enkel de familierechter kan beslissen om af te wijken van het wettelijk principe van gezagsco-ouderschap. Als ouders er totaal niet in slagen om hun ouderlijk gezag gezamenlijk uit te oefenen,

kan de rechter het ouderlijk gezag volledig of gedeeltelijk aan één ouder toekennen. De ouder met het exclusief ouderlijk gezag kan vanaf dat moment alle **beslissingen** ten aanzien van de minderjarige kinderen **alleen** nemen. De **andere ouder** behoudt in dat geval wél het **recht op persoonlijk contact** met zijn of haar kinderen, alsook het **recht om toezicht uit te oefenen** op de opvoeding die het kind krijgt en het **recht op informatie over de kinderen**.

2.3. Andere vormen van verdeling van het ouderlijk gezag

Er komen ook nog een aantal **tussenvormen** voor waarbij er **gezagsco-ouderschap** is, maar één ouder toch het recht wordt toegekend om alle beslissingen met betrekking tot een bepaald aspect van de opvoeding van de kinderen (bijvoorbeeld onderwijs, hulpverlening, gezondheid, religie,...) alleen te nemen; of waarbij er sprake is van **exclusief ouderlijk gezag** maar de rechter toch voorziet dat bepaalde beslissingen door de beide ouders samen moeten genomen worden.

3. HET RECHT OP INFORMATIE OVER KINDEREN VERSUS HET BEROEPSGEHEIM VAN HULPVERLENERS

Als uitgangspunt geldt dat alle minderjarigen, ongeacht hun leeftijd of bekwaamheid, recht hebben op **privacy** en op een vertrouwelijke behandeling van hun persoonlijke gegevens. Het **beroepsgeheim** van hulpverleners en gezondheidswerkers is dus ook van toepassing voor minderjarige cliënten en patiënten. Men mag hun vertrouwelijke informatie niet zomaar delen met derden. Maar geldt het beroepsgeheim ook ten aanzien van de **ouders** van deze minderjarigen?

Onder toepassing van het ouderlijk gezag hebben ouders het recht om fundamentele opvoedingsbeslissingen te nemen over hun minderjarige kinderen. Beide ouders hebben dan ook nood aan, én in principe ook **recht op informatie** over hun minderjarige kinderen om goede beslissingen te kunnen nemen (tenzij dit uitdrukkelijk anders vermeld staat in een authentieke akte (een gerechtelijk vonnis of een notariële akte).

Alleen binnen de integrale jeugdhulp, en binnen de gezondheidszorg wordt hierop een **uitzondering** gemaakt wanneer wilsbekwame minderjarigen zelfstandig beslissingen mogen nemen over hun jeugdhulp of gezondheidszorg. Dan hebben ouders geen nood aan informatie om beslissingen te nemen in de plaats van hun minderjarige kinderen en **geldt het beroepsgeheim tegenover ouders van bewuste minderjarige cliënten in de integrale jeugdhulp en bewuste minderjarige patiënten op dezelfde manier als voor meerderjarigen**. Met dezelfde uitzonderingen.

MEER WETEN, NOG VRAGEN?

Download of bestel volgende brochures voor professionals via www.stekr.net :

STEK, Sterk in ... de rechten van minderjarigen van wie de ouders uit elkaar gaan. (2026).

STEK, Sterk in ... de rechten van minderjarige patiënten. (2026).

tZITEMZO, 't Zitemzo Jeugdrecht... met de (on)bekwaamheid van minderjarigen. (2019).

tZITEMZO, 't Zitemzo Jeugdrecht... met het beroepsgeheim t.a.v. minderjarigen. (2019).